

ks. Dariusz Lipiec, Siedlce

FORMACJA APOSTOLSKA LUDZI ŚWIECKICH NA TLE DUCHOWOŚCI LAIKATU

Działalność apostolska katolików świeckich jest ściśle związana z ich powołaniem i jest zakorzeniona w ich codziennym życiu. Przenika ona każdą ich działalność i z niej niejako wypływa. Z tego względu przygotowanie ludzi świeckich do apostołstwa nie jest rzeczywistością oderwaną od procesu wychowania; jest natomiast ściśle związane z duchowością laikatu. Formacja apostolska jest procesem złożonym i długotrwałym, angażującym różnorakie osoby, odbywającym się na różnych płaszczyznach życia kościelnego.

1. Źródła apostołstwa i świętości świeckich

Duchowość katolików świeckich opiera się na powszechnym powołaniu do świętości oraz na powołaniu laikatu do życia w świecie. Powszechne powołanie do świętości wynika z przyjętych sakramentów chrztu i bierzmowania i dotyczy wszystkich chrześcijan. Świecki charakter, który jest właściwy laikatowi, specyfikuje sposób ich życia, duchowość i apostołstwo.

Powołując się na nauczanie soborowe Jan Paweł II głosi, że wszyscy ochrzczeni powołani są do świętości (ChL 16). W sakramencie chrztu zostali włączeni w Chrystusa, od którego otrzymali łaskę dziecięstwa Bożego. Dzięki Niemu posiadają oni zadatek świętości. W Chrystusie także stają się prawdziwymi dziećmi Bożymi oraz uczestnikami Bożej natury. Dar łaski Bożej otrzymany na chrzcie staje się dla chrześcijan zobowiązaniem moralnym, aby w codziennym życiu urzeczywistniać świętość osobistą. Mają oni za zadanie zrealizować ją w sposób pełny (ChL 55; por. KK 40). O autentyczności realizacji powołania do świętości powinny świadczyć nieustannie objawiające się na zewnątrz owoce ich działalności (ChL 17; por. KK 39). Świętość katolików świeckich jest więc naturalną konsekwencją chrześcijańskiego bytu według zasady *agere sequitur esse*. Człowiek świecki, który nie dążyłby do świętości, pozostaje w sprzeczności z istotą swej egzystencji. Sytuacja taka grozi także zniszczeniem chrześcijańskiego życia i utratą chrześcijańskiej tożsamości.¹ Chrześcijanin nie dążący do świętości szkodzi również wspólnotie Kościoła, osłabiając jej świętość i przeszkadzając w dążeniu do świętości innym chrześcijanom.

Sakrament chrztu zobowiązuje chrześcijan do świętości i stanowi źródło chrześcijańskiej świadomości laikatu. Łaska Boża, która we chrzcie zapoczątkowuje życie chrześcijańskie, podnosi egzystencję świeckich na nowy poziom - czyni ich dzieć-

¹ Por. J. Pestka, *Tożsamość chrześcijanina wobec przemian współczesnego świata*, AK 81:1989 z. 1, s. 87-89.

mi Bożymi. Wymaga się od świeckich, aby pamiętając o zobowiązaniach płynących ze chrztu, coraz bardziej stawali się godni zaszczytu bycia dziećmi Bożymi dążąc do świętości i doskonałości.² To trudne wymaganie nie jest jednak niemożliwe do zrealizowania. Jego podjęcie jest koniecznym warunkiem autentyczności chrześcijańskiego życia i jego oryginalności.³

Świeccy powołani są do świętości także ze względu na świętość Kościoła, do którego przynależą. Świętość Kościoła wynika z jego relacji do Chrystusa. Papież ukazuje tę świętość posługując się obrazem Kościoła jako winnicy, której pędy karmią się i wzrastają dzięki ożywiającemu je Chrystusowi; jako Mistyczne Ciało Chrystusa, którego jest On Głową udzielającą świętości członkom; oraz oblubienicy Chrystusa, dla uświęcenia której wydał On samego siebie. Kościół jest również święty świętością Ducha Świętego, który nieustannie w nim mieszka i działa. Można mówić o analogii uświęcania Kościoła przez Ducha Świętego i uświęcenia ludzkiej natury Jezusa przez tegoż Ducha w łonie Maryi. Analogia ta obrazuje uświęcanie Kościoła świętością Syna Bożego przez Ducha Świętego (ChL 16).

Kościół nie jest święty świętością swoich członków, lecz świętością Chrystusa. Chociaż Kościół jest święty, jednak mimo to ciągle jest wspólnotą znajdującą się w stanie nieustannego uświęcania. Z tego względu chrześcijanie, jako ludzie grzeszni, mają w Kościele nie tylko prawo istnienia, ale Kościół otacza ich swoją miłością, pomagając im w realizacji osobistej świętości. W ten sposób, będąc jednocześnie świętym i grzesznym, Kościół wciąż podejmuje dzieło swego oczyszczania i wzywa swoich członków do pokuty i nawrócenia (RP 11; por. KK 8).⁴

Mając na uwadze potrzebę nieustannego odnawiania się Kościoła, należy dostrzec obowiązek podejmowania przez katolików świeckich duchowej odnowy. Przypomina o tym wezwanie świętego Piotra, aby chrześcijanie „w całym postępowaniu stali się świętymi” (1P 1,15). Podjęcie duchowej odnowy w oparciu o Ewangelię jawi się jako konieczność obecnych czasów. Dążenie do doskonałości przez świeckich jest również ważne dla apostołstwa Kościoła, który jest postrzegany w świecie jako znak i narzędzie świętości. Przykładem ważności świadectwa świętości osobistej laikatu jest fakt bycia przez świętych źródłem i początkiem odnowy Kościoła w najtrudniejszych dla niego czasach (ChL 16).⁵

Powołanie do świętości, mające swój początek w sakramencie chrztu, umacnia się i odnawia w innych sakramentach, a zwłaszcza w Eucharystii. Jest ona wyrazem doskonałej miłości Chrystusa, ze względu na którą oddał się On ludziom. Chrześcijanie przyobleczeni w świętość Chrystusa otrzymaną na chrzcie, mają prawo uczestniczyć w nieustannej ofercie miłości, jaką jest Msza święta, aby miłość tę w sobie nieustannie rozwijać i w jej klimacie wzrastać. Eucharystia nieustannie podtrzymu-

² Jan Paweł II, *Przemówienie „Powołanie świeckich do świętości”* (Rzym 24. 11. 1993). OsRomPol 15:1994 nr 1, s. 47-48.

³ Por. W. Granat, *Życie wewnętrzne powołaniem każdego chrześcijanina*, AK 67:1975 z. 2, s. 205.

⁴ Por. W. Pluta, *Powszechne powołanie do świętości w Kościele*, AK 57:1965 z. 5-6, s. 318.

⁵ Czasy obecne zaliczane są przez Jana Pawła II do najtrudniejszych. Mówi on o pilnej potrzebie zaistnienia nowych świętych w Kościele. Pośród nich powinni znaleźć się święci ludzie świeccy, którzy byliby źródłem odnowy duchowej i przetarliby nowe szlaki ku świętości w świeckim stanie życia. - ChL 16; Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1995, s. 136.

je Boże życie w wierzących oraz podtrzymuje i rozwija ich świętość, prowadząc do doskonałości.⁶

Jak świętość i grzeszność są nierozdzielnie związane w egzystencji chrześcijańskiej i w życiu Kościoła, tak z sakramentem Eucharystii związany jest sakrament pokuty i pojednania. W sakramencie tym chrześcijanie odnawiają swoje więzi z Chrystusem, umacniają je, a w sytuacji, gdy zostały one zerwane, na nowo je przywracają. Usunięcie przeszkód między Bogiem a ludźmi owocuje otwarciem się ludzi na Chrystusową świętość (RP 29-30).⁷ Wraz ze świętością poszczególnych chrześcijan odnawia się również świętość Kościoła, do którego oni należą.⁸ Kościół staje się jak gdyby bardziej święty ich świętością. Odnowione i pogłębione zostają też więzi między poszczególnymi chrześcijanami, a ich braćmi w wierze. Uświęceni w sakramencie pokuty chrześcijanie stają się także wzorem świętości dla współbraci. Świętość świeckich ma uwrażliwiać sumienia współbraci i skłaniać ich serca do doskonałości (RP 30).⁹

Dążenie do świętości związane jest z naśladowaniem Chrystusa (ChL 16). Naśladowanie Chrystusa opiera się na spotkaniu każdego chrześcijanina z Nim w wierze. Spotkaniu temu towarzyszy osobiste przekonanie świeckiego o kontakcie z żywą Osobą Boga, o miłości do Niego i o zdolności do prowadzenia dialogu i współpracy z Nim. Prowadząc dialog z Bogiem, chrześcijanie mogą rozpoznać w swym wnętrzu Jego głos i akceptować Jego ingerencję, nawet w takich momentach, które są dla nich trudne lub niejasne. Zwraca uwagę na fakt, że prawidłowa współpraca chrześcijan z Bogiem powinna cechować się autentycznością, ponieważ na niej opiera się chrześcijańska i apostołska wiarygodność (ChL 16). Autentyczność ta wyraża się między innymi świadomością własnej ograniczoności, zarówno duchowej, jak i fizycznej. Chrześcijanie powinni zatem pamiętać o słabości ludzkiego charakteru oraz zdawać sobie sprawę ze swych zalet i wad moralnych.¹⁰

2. Wiara, nadzieja i miłość w życiu i apostołstwie laikatu

Pielęgnowanie i rozwijanie cnoty wiary otrzymanej na chrzcie jest jednym z najważniejszych obowiązków ludzi świeckich. Celem tej troski o wiarę jest coraz pełniejsze przyłgnięcie człowieka do Boga i coraz większe angażowanie się w życie z Bogiem.¹¹ Życie według wiary jest podstawą chrześcijańskiego świadectwa. Ma ono istotne znaczenie dla budzenia i rozwijania wiary innych. Początek wiary u człowieka dokonuje się bowiem w oparciu o przykład wiary innych ludzi. Katolicy świeccy powinni stać się wzorem nawiązywania i prowadzenia dialogu z Bogiem. Powinni również uczyć podejmowania decyzji życiowych w świetle wia-

⁶ Jan Paweł II, *Przemówienie „Powołanie do świętości”* (Rzym 29. 03. 1987), OsRomPol 8:1987 nr 3, s. 31.

⁷ Por. B. Sieńczak, *Uczestnictwo wiernych w sakramencie pokuty*, HD 65:1996 nr 1, s. 33-34.

⁸ Jan Paweł II, *Przemówienie „Polska potrzebuje ludzi ukształtowanych w szkole miłości Chrystusa”* (Rzym 16. 01. 1998). OsRomPol 19:1998 nr 3, s. 32.

⁹ Por. L. Mycielski, *Przypowieść o pojednaniu. Biblijne wprowadzenie do adhortacji apostołskiej Jana Pawła II „Reconciliatio et Paenitentia”*, RBL 38:1985 nr 2, s. 134-155.

¹⁰ Zob. S. Padewski, *Osobowość katechety, „Katecheta”* 34:1990 nr 1, s. 30-31.

¹¹ Zob. K. Siemieński, *O potrzebie usprawnienia wiary katechetów, „Katecheta”* 33:1989 nr 5, s. 216-217.

ry i prowadzenia codziennego życia w oparciu o jej zasady.¹² Takie apostołskie świadectwo wiary chrześcijan powinno dokonywać się w każdym czasie i w każdym miejscu (ChL 17).¹³

Jako konieczność w rozwoju duchowym świeckich jawi się zadanie, aby „słuchali i rozważali Słowa Boże, świadomie i aktywnie uczestniczyli w liturgicznym życiu Kościoła, pamiętali o osobistej, rodzinnej i wspólnotowej modlitwie, byli [...] spragnieni sprawiedliwości, praktykowali miłość we wszystkich sytuacjach życiowych i by służyli braciom, zwłaszcza najmniejszym, ubogim i cierpiącym” (ChL 16). Wyliczone przez niego formy naśladowania Chrystusa są niczym innym, jak zachętą do praktykowania cnót teologicznych: wiary, nadziei i miłości.

Wiara chrześcijan wyraża się w słuchaniu Słowa Bożego oraz w życiu sakramentalnym i modlitewnym. Słuchanie Słowa Bożego i rozważanie go leży u podstaw wiary chrześcijańskiej. Słowo Boże zawarte w Piśmie świętym jest autentyczną mową samego Boga. Potrzebna jest ona chrześcijanom jak powszedni chleb, a także pełni ona rolę światła przewodniego w życiu. Lektura Biblii i jej rozważanie prowadzi do coraz pełniejszego poznania Jezusa Chrystusa (por. EA 58). Aby Słowo Boże stało się kryterium dla życia chrześcijańskiego, świeccy muszą się troszczyć, by lektura Pisma świętego nie była pobieżna i powierzchowna (PDV 47). Powinna ona zmierzać do odkrycia najgłębszego sensu i woli Bożej, zawartej w przeczytanym tekście. Chrześcijanie nie mogą traktować Biblii jak zwyczajnej książki, lecz czytać ją z wiarą, jakkolwiek z uwzględnieniem nauk biblijnych. Właściwym motywem lektury Pisma św. nie jest też dopełnienie obowiązku, lecz wewnętrzne przekonanie o konieczności Słowa Bożego dla duchowego wzrostu. W tym też duchu przeczytane Słowo Boże powinno być następnie rozważane w ciągu dnia pracy.

Autentyczne chrześcijańskie życie wewnętrzne opiera się i czerpie treści oraz żywotne siły z lektury Pisma św. Chrześcijanie powinni zatem sięgać do niego zarówno w stanie łaski, jak i grzechu, aby mogli znaleźć w nim radę i pomoc. Karmiąc się Słowem Bożym chrześcijanie ubogacają też swoje życie wewnętrzne (por. EA 58).¹⁴

Ponieważ życie wewnętrzne chrześcijan jest wypadkową zaangażowania się w słuchanie Słowa Bożego i współpracę z łaską Bożą, lektura Pisma św. staje się modlitwą. Przechodzi ona stopniowo, w miarę zagłębiania się w lekturę i otwierania się na działającego Boga, w medytację, z której rodzi się oglądanie Boga i zjednoczenie z Nim. Z tego względu czytanie i rozważanie Słowa Bożego jest jednym z elementów chrześcijańskiej codzienności. Uzasadnieniem tej konieczności jest nieustanna łączność każdego chrześcijanina z Bogiem i życie z Nim na co dzień w przyjaźni.¹⁵

Wiara chrześcijańska wyraża się i ożywia przez życie liturgiczne, w centrum którego znajduje się Msza święta. Uczestnictwo w życiu liturgicznym opiera się na świadomości centralnej roli Mszy świętej w życiu chrześcijan i lokalnej wspólnoty Kościoła. Ma ono być wyrazem zapotrzebowania wewnętrznego człowieka ochrzczono-

¹² Zob. J. Szpet, *Katecheta - świadkiem i przyjacielem*, „Katecheta” 29:1985 nr 1, s. 16-17.

¹³ Zob. K. Siemieński, *Styl i jakość życia katechety*, „Katecheta” 30:1986 nr 4, s. 155.

¹⁴ Zob. S. Grzybek, *Wpływ lektury Pisma świętego na duchową formację chrześcijanina*, HD 63:1994 nr 2, s. 27-28.

¹⁵ Zob. Tenże, *Wpływ lektury Pisma świętego na duchową formację chrześcijanina*, RBL 47:1994 z. 3, s. 201-203.

nego na przeżywanie wspólnoty z Bogiem. W zgromadzeniu liturgicznym chrześcijanie znajdują warunki do uzyskania odpowiedzi na swoje problemy życiowe. Liturgia daje również możliwość przeżywania wspólnoty międzyludzkiej i poszukiwania braterstwa wynikającego z synostwa Bożego.¹⁶ Z tego też względu liturgia, a zwłaszcza Msza św., powinny być traktowane jako siła tworząca wspólnotę chrześcijan z Bogiem oraz wspólnotę braterską. Na Mszy świętej ludzie świeccy powinni koncentrować swe indywidualne i wspólnotowe życie chrześcijańskie. Tak rozumiana rola liturgii pozwala na traktowanie uczestnictwa w niej nie tyle w kategorii obowiązku, ale jako osobistego spotkania z Bogiem i Jego wspólnotą. Takie zaangażowanie i przeżywanie liturgii jest obowiązkiem każdego świeckiego.¹⁷ Zaleca się też świeckim modlitwę Liturgii Godzin, która uświęca czas i zajęcia chrześcijan. Odnosi to się do świeckich modlących się tą modlitwą w rodzinie oraz w grupach i wspólnotach kościelnych (FC 61).

Wiara chrześcijan wyraża się także w modlitwie (ChL 16). Modlitwa wyrasta z wiary rozumianej w kategoriach osobistego doświadczenia wspólnoty z Bogiem. Doświadczenie to wypływa ze współżycia z Bogiem, który jest traktowany jako żywa Osoba będąca w dialogu z człowiekiem. Współżycie to wyraża się w egzystencjalnym zaangażowaniu w dialog: w mówieniu do Boga i słuchaniu Go, w dzieleniu z Nim radości i trosk (FC 61-62). Nie jest prawdziwą modlitwą powierzchowne odmawianie formuł, które motywowane jest zaspokojeniem poczucia obowiązku, lękiem lub potrzebą spokoju sumienia. Bóg pragnie bardziej modlitwy ludzkiego serca, niż modlitwy warg.

Inicjatorem modlitwy jest Bóg. Wychodząc z zaproszeniem do dialogu z człowiekiem, Bóg uzdalnia go do akceptacji Jego jako partnera do dialogu oraz do podjęcia dialogu. Bez wzajemnej akceptacji dialog nie jest bowiem możliwy. Duch otwiera serce człowieka i wzbudza gotowość ofiarowania Bogu czasu i sił, a w rezultacie siebie samego (RD 8). Tak rozumiana modlitwa nie jest nadzwyczajną czynnością chrześcijan, lecz ich codzienną praktyką. Wynika ona z codziennego przebywania z Bogiem i traktowania Go jako kogoś bliskiego. W ten sposób zjawiskiem naturalnym staje się uwielbianie i dziękczynienie, a także zanoszenie próśb do Boga.¹⁸

Przejawem wiary jest także modlitwa rodzinna (ChL 16). Obejmuje ona nie tylko małżonków, lecz również ich dzieci i wszystkich członków rodziny. Modlitwa rodzinna jest przejawem komunii rodziny: wspólnoty rodzinnej z Bogiem oraz członków rodziny między sobą. Treści czerpie ona z codziennego życia rodziny, z dokonywania ważnych i trudnych wyborów oraz przełomowych momentów w życiu rodziny. Oznacza ona wkroczenie Boga w życie rodziny. Wówczas relacja rodziny do Boga odznacza się zawierzeniem się Bogu, dziękczynieniem i błaganie. Modlitwa rodzinna uświadamia też członkom, że godność wspólnoty rodzinnej i jej trwałość, mogą być przeżywane jedynie dzięki pomocy Bożej (FC 59).

¹⁶ Jan Paweł II, *Przemówienie „Duchowość świeckich”* (Rzym 1. 12. 1993), OsRomPol 15:1994 nr 2, s. 46-47.

¹⁷ Por. E. Stencel, *Niedzielna Msza św. w świetle wypowiedzi młodzieży*, RBL 47:1994 z. 3, s. 213.

¹⁸ Por. A. Derdziuk, *Formacja do modlitwy*, HD 62:1993 nr 4, s. 27-30.

¹⁹ Zob. SRS 42-43; CA 57-58; TMA 50-51; Por. E. Karherr, *Katecheza i diakonia (Caritas) (II)*, „Katecheta” 30:1986 nr 5, s. 219-221.

Chrześcijańska nadzieja to pragnienie i dążenie do sprawiedliwości. Zabieganie o sprawiedliwość oznacza troskę o poszanowanie godności ludzkiej w konkretnych warunkach. Z tego też względu chrześcijanie są źródłem nadziei dla współczesnego świata, gdzie godność człowieka stale jest zagrożona w różnych jego regionach i w różnych sytuacjach (ChL 3). Bycie człowiekiem nadziei jawi się jako jeden z elementów chrześcijańskiego powołania, mającego na celu przemianę i uświęcanie świata (ChL 6).

Chrześcijańska nadzieja laikatu wyraża się w świadomym i odpowiedzialnym realizowaniu potrójnej funkcji Kościoła (ChL 14). Konkretnie realizowana jest ona poprzez nową ewangelizację, dzięki której otwierają się serca ludzi na Chrystusa i Jego orędzie zbawienia. Uczą przez to ufności w Bożą miłość (ChL 34). Swoją modlitwą wypraszają świeccy dla świata Boże miłosierdzie i pomoc, zaś swoją miłością kierują ludzi do Boga (ChL 14). W ten sposób sami ożywiają się chrześcijańską nadzieją nadejścia Królestwa Chrystusowego, a następnie stają się znakiem nadziei dla świata, w którym żyją (ChL 60).

Od katolików świeckich wymaga się, aby „praktykowali miłość we wszystkich sytuacjach życiowych i by służyli braciom, zwłaszcza najmniejszym, ubogim i cierpiącym” (ChL 16). Praktykowanie miłości chrześcijańskiej jest rdzeniem życia chrześcijańskiego. Miłość ta przenika cały czas chrześcijanina i wyraża się we wszystkich życiowych sytuacjach. Nie może być ona ograniczana do doraźnych akcji pomocy potrzebującym. W życiu społecznym powinna ona być jedną z jego zasad (DiM 12).

Miłość chrześcijańska powinna obejmować wszystkich ludzi, ze szczególnym uwzględnieniem tych, którzy znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i zajmują niskie miejsca w hierarchii społecznej. Papież głosi „opcję na rzecz ubogich”, gdzie ubóstwo rozumie on znacznie szerzej, niż tylko ubóstwo materialne.¹⁹

W wychowaniu do miłości chrześcijańskiej chodzi o kształtowanie postawy otwartości na potrzeby innych oraz odwagi i optymizmu w niesieniu pomocy. Otwartość na potrzeby innych oznacza uznanie godności każdego człowieka oraz akceptowanie go jakim jest. Chrześcijanie powinni wychodzić z inicjatywą, nie czekając na prośbę potrzebujących lub innych ludzi. Chrześcijanom potrzebna jest odwaga w pokonywaniu wewnętrznych lęków oraz zewnętrznych przeszkód i uwarunkowań.²⁰

Powyższe cechy duchowości chrześcijańskiej odnoszą się do wszystkich ochrzczonych. Elementem specyfikującym duchowość laikatu jest „świecki charakter właściwy laikatowi” (ChL 15). Oznacza to, że ludzie świeccy żyjąc w świecie nie tylko w nim egzystują i pracują, ale również realizują Boże wezwanie do świętości. Wezwanie to jest integralną częścią ich powołania chrześcijańskiego. Ludzie świeccy, będąc skierowanymi do świata i włączonymi w rzeczywistość doczesną, przemieniają ten świat i uświęcają siebie poprzez uczestnictwo w działalności ziemskiej (ChL 17).

Ten charakterystyczny rys duchowości laikatu sprawia, że można mówić o odrębnej duchowości tego stanu Kościoła, a duchowość tę określić mianem własnej duchowości świeckich. Charakterystycznym jej elementem jest konieczność pozostania w świecie dla zrealizowania swego powołania i świętości. Papież Jan Paweł II przewycięża dawny stereotyp głoszący, że dla zrealizowania osobistej świętości należy oderwać się od tego świata i jego spraw. Jest natomiast rzeczą konieczną, aby świeccy pozostali pośród swoich obowiązków i tam Bogu służyli, wypełniając

²⁰ Por. W. Przygoda, *Formacja charytatywna osób duchownych i świeckich w Kościele*, „Kronika Diecezji Radomskiej” 1:1992 nr 2, s. 116.

²¹ Por. E. Weron, *Problem wychowania i duchowości laikatu według „lineamenta” Synodu Biskupów*, CTh 56:1986 f. 2, s. 118-119.

Jego wolę w ich realizowaniu. W realizowaniu obowiązków wynikających z ich stanu mają odnajdywać Boga oraz pomagać innym w odnajdywaniu Go.

Uczestnictwo świeckich w życiu świata nie oznacza, że w świecie mają szukać ostatecznego sensu swego życia. Ludzie świeccy powinni pamiętać o przemijalności tego świata i ostatecznym ukierunkowaniu życia na Boga. Dalszą implikacją tej tezy jest wezwanie świeckich do przeciwstawienia się szatanowi jako „władcy tego świata” oraz wszelkim kompromisom ze wszystkimi formami zła istniejącego na tym świecie (por. RP 14). Papież zwraca też uwagę świeckim na potrzebę rozpoznawania znaków obecności Boga w świecie i w historii. Bez tego rozeznania trudno byłoby im we właściwy sposób zmierzać do Chrystusa, a także innym ludziom wskazywać pewną drogę do zbawienia (RP 12).²¹

Własna duchowość laikatu określana też bywa mianem duchowości inkarnacyjnej.²² Pojęcie to opiera się na analogii tajemnicy Wcielenia Chrystusa i powołania katolików świeckich przez Boga do konsekracji świata. Dla zbawienia świata Chrystus, Syn Boży niejako wcielił się weń, przybierając ludzką naturę ze wszystkimi jej cechami i ograniczeniami. Podobnie też ludzie świeccy, na mocy udzielonego im powołania, mają wcielać w świat chrześcijaństwo, aby go uświęcać swoją działalnością.

Inkarnacyjny charakter duchowości świeckich w zasadniczy sposób wpływa na sposób uświęcania świata i ich samych. O ile duchowni uświęcają świat poprzez posługę Słowa Bożego, sprawowanie sakramentów i czynności pasterskie, a zakonnicy dają świadectwo przez zachowanie rad ewangelicznych wśród Ludu Bożego, tak świeccy powołani zostali do bezpośredniego uświęcania i konsekracji świata (ChL 15; por. KK 31).²³ Takie uświęcanie świata przez laikat wynika z faktu niejako wcielania się całego Kościoła w świat dla jego przeobstwienia. Cały bowiem Kościół jest misyjny, ze wszystkimi stanami, które w nim istnieją (ChL 17; por. KK 2; DM 2). Papież jednak wyjaśnia, że świeccy powinni ten nakaz misyjny rozumieć i przeżywać „nie tyle jako wymóg i kategoriyczny obowiązek, ile raczej jako czytelny znak bezgranicznej miłości Ojca, który ich odrodził do swojego świętego życia” (ChL 17).

3. Rady ewangeliczne w życiu i apostołstwie ludzi świeckich

Inkarnacyjny charakter duchowości świeckich przejawia się też w dążeniu do świętości osobistej. Jan Paweł II jako drogę do świętości laikatu wskazuje przyjęcie przez niego błogosławieństw Chrystusa (ChL 16). Błogosławieństwa te (zob. Mt 5,3-12; Łk 6,20-26) zawierają zalecenia dotyczące życia chrześcijańskiego (RD 9-10).²⁴

²² Por. Tenże, *Inkarnacyjna duchowość laikatu. W kontekście VII Zwyczajnego Synodu Biskupów*, CTh 60:1990 f. 1, s. 99.

²³ Tamże.

²⁴ „W znaczeniu ogólnym radą ewangeliczną nazywamy zalecenie czy życzenie Boże wyrażone w Ewangelii, które nie obowiązuje pod grzechem - w przeciwieństwie do tego, co jest przykazaniem Bożym. Dlatego przez opuszczenie tego, co jest przedmiotem rady, człowiek nie grzeszy, ale staje się mniej doskonałym. [...] W znaczeniu szczególnym przez radę ewangeliczną rozumie się konkretną praktykę zalecaną przez Ewangelię, jaką jest doskonała czystość, ubóstwo, posłuszeństwo. Te trzy rady opierające się na słowach Chrystusa oraz na przykładzie Jego życia zaczęto w Kościele [...] prawie wyłącznie nazywać radami ewangelicznymi.” - Zob. E. Weron, *Teologia życia wewnętrznego ludzi świeckich*, Poznań-Warszawa 1980, s. 91.

W odróżnieniu od zakonników zachowujących zarówno literę, jak i ducha rad ewangelicznych, zadaniem świeckich jest zachowywanie ich ducha. Duch rad ewangelicznych oznacza miłość konieczną do osiągnięcia chrześcijańskiej doskonałości. Polega on na odrywaniu się od dóbr ziemskich z miłości do Boga i kierowaniu się ku Niemu (por. FC 5).²⁵ W codziennej rzeczywistości ludzi świeckich życie według rad ewangelicznych nie oznacza rezygnacji z życia małżeńskiego, posiadania dóbr materialnych i stanowienia o sobie, jak to jest w życiu zakonników, ale umiar w korzystaniu z nich.²⁶

Duch ubóstwa w życiu świeckich przejawia się, zdaniem Papieża, w umiarkowanym korzystaniu z dóbr materialnych stosownie do stanu cywilnego, zawodu i innych uwarunkowań. Wyklucza to nierozumny zbytek, luksus w stylu życia, gromadzenie dóbr dla nich samych lub dla egoistycznych celów. Pozwala natomiast na skromny styl życia oraz na pomoc materialną dla innych ludzi (RD 12; ChL 55; por. FC 44).

Duch czystości przejawia się w całkowitej powściągliwości przedmałżeńskiej dla przygotowania się do ofiarnej miłości współmałżonka. Powściągliwość w życiu płciowym dotyczy także wdowieństwa, aby całą miłość przelać na Boga i bliźnich. W życiu małżeńskim duch czystości oznacza współżycie według zasad katolickiej etyki małżeńskiej (RD 11; FC 34).

Duch posłuszeństwa wyraża się w szukaniu i podporządkowywaniu się woli Bożej. Przejawiać się ona może w zrzuceniach Opatrzności, natchnieniach, w Słowie Bożym lub poprzez modlitwę. Świeccy powinni pozostawać otwarci na działanie Ducha Świętego i poddawać się Jego kierownictwu (RD 13; ChL 56).²⁷

Istnieją różne sposoby realizowania duchowości ludzi świeckich, które nazywa „drogami duchowymi i apostołskimi” (ChL 56). Wynikają one z faktu różnorodnych powołań poszczególnych świeckich w obrębie wspólnego powołania do świętości na świeckiej drodze życia. „Z pnia «powszechnego» powołania świeckich wyrastają powołania «specyficzne»” (ChL 56). Dlatego też w ramach ogólnej duchowości laikatu wyróżniana jest duchowość powołanych do życia małżeńsko-rodzinnego, bezżennego i żyjących we wdowieństwie. Własną duchowość mają też świeccy wykonujący poszczególne zawody i działający w różnoraki sposób na płaszczyźnie społecznej. Charakter wykonywanych przez nich zadań i charakter pracy wyciskają piętno na sposobie dążenia do świętości i doborze środków wiodących do niej. Na duchowość poszczególnych osób ma wpływ aktualna ich sytuacja. Sytuacja taka określa zadania świeckich na drodze do świętości oraz metody i środki ich realizacji (ChL 56).

Wzorem życia duchowego i apostołskiego katolików świeckich jest Najświętsza Maryja Panna. W czasie swego ziemskiego życia, które podobne było do życia innych ludzi, jednoczyła się najściślej ze swoim Synem (por. DA 4). Wiodąc życie rodzinne i oddając się pracy, ofiarowywała się Bogu współuczestnicząc w zbawieniu świata.²⁸ Wśród trudów i radości codziennego życia okazywała Bogu wdzięczność

²⁵ Tamże s. 96-97.

²⁶ Nie dotyczy to oczywiście świeckich konsekrowanych, którzy zrównani są w tym względzie z zakonnikami, lecz świeckich „żyjących w świecie”. - Zob. ChL 56.

²⁷ Por. Weron, *Teologia życia wewnętrznego ludzi świeckich*, s. 97-100.

²⁸ Jan Paweł II, *Przemówienie „Różaniec”* (Rzym 4. 10. 1987), *OsRomPol* 8:1987 nr 9-10, s. 15.17

i z entuzjazmem podjęła swe powołanie i misję. Realizowała je z ufnością przezwyciężając siłą ducha wszystkie przeszkody (RMat 42-44). Dla chrześcijan, wśród nich także świeckich, jest Ona wzorem odpowiedzialności za zbawienie świata. Z tego też względu Maryja jest orędowniczką świeckich. Wstawia się za nimi, aby mogli sprostać swemu powołaniu (ChL 64; RMat 38-41).²⁹

Wiele elementów dla duchowości własnej świeckich dostarcza przykład św. Józefa. Jego powołanie związane było z małżeństwem i ojcstwem, i z tego też względu jego postać jest wzorem dla żyjących w małżeństwie i rodzinie, a zwłaszcza dla mężów i ojców (por. RC 8). Jest on przykładem oddania się Bogu i pokornego wykonywania swoich obowiązków. Żeby być dobrym naśladowcą Chrystusa nie trzeba bowiem dokonywać wielkich czynów, lecz wystarczy wieść życie zwyczajne, ale autentyczne (por. RC 24).³⁰

Zakończenie

Z powyższej analizy wynika, że duchowość ludzi świeckich jest ze swej natury apostołska. Podstawowym rysem powołania laikatu jest jego misja w świecie. Uświęcanie samych siebie przez świeckich żyjących w świecie oznacza także uświęcanie tegoż świata. Powołanie chrześcijańskie obejmuje całego człowieka, całokształt jego działalności i cały okres jego życia na ziemi. W świetle powyższego zrozumiałe jest wezwanie Boga skierowane do świeckich, aby stale wzrastali, dojrzewali i wydawali coraz obfitsze owoce swego powołania.

W dialogicznym charakterze powołania, które istnieje i rozwija się pomiędzy Bogiem a świeckimi, zawiera się możliwość, a jednocześnie konieczność formacji laikatu. Możliwość ta zawarta jest w naturze człowieka dążącego do osiągnięcia swej pełni w Bogu oraz w dynamizmie powołania, które potrzebuje wciąż nowych treści. Formacja domaga się dostarczania wciąż Bożych treści, by człowiek dojrzewał i rozwijał się we właściwym kierunku.

Z charakteru powołania laikatu wynika również cel jego formacji. Celem formacji świeckich jest przygotowanie ich do apostołstwa. Przygotowanie to jest dwu-aspektowe. Aspekt intelektualny formacji oznacza coraz pełniejsze odkrywanie swojej tożsamości i apostołskich zadań. Aspekt egzystencjalny natomiast oznacza przygotowywanie się do coraz pełniejszej odpowiedzialności za siebie i innych oraz podejmowania decyzji o włączaniu się w apostołstwo. Ostatecznym celem formacji katolickiego laikatu jest apostołstwo będące realizacją misji Kościoła.

²⁹ Por. Weron, *Modele pobożności maryjnej współczesnych ruchów odnowy*, CTh 63:1993 f. 3, s. 132-133. Por. także: tenże, *Teologia życia wewnętrznego ludzi świeckich*, s. 58-60.

³⁰ Por. A. J. Krasuski, *Adhortacja apostołska „Redemptoris custos” - w aspekcie życia wewnętrznego ludzi świeckich*, CTh 61:1991 f. 1, s. 122-123.